

ترویج تفکر موعودگرایی در افق جهانی (با تأکید بر ادیان)

حسن ملک محمدی

دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی

تهران - زمستان ۱۳۹۷

سروشخانه

عنوان و نام پدیدآورنده

: ملک محمدی، حسن، ۱۳۴۰ -

: ترویج تفکر موعودگرایی در افق جهانی (با تأکید بر ادیان) / حسن ملک محمدی؛ ویراستار

ادبی حسن طریقت مهربانی

: تهران، انتشارات دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، ۱۳۹۷

: ۱۶۱ ص.

: ۳-۰۱-۶۳۵۰-۶۲۲-۹۷۸: ۱۲۰۰۰۰ ریال

: فیبا.

: کتابنامه.

: موعودگرایی

Messianism:

: منجی موعود

Messiah:

: دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی. انتشارات

BP ۲۲۴/۲/م ۸ ت ۴ ۱۳۹۷

: ۲۹۷/۴۶۲

: ۵۴۳۲۱۴

فهرست نویسی

یادداشت

موضوع

موضوع

موضوع

موضوع

شناسه افزوده

رده بندی مکرر

رده بندی دیگری

شماره کتابشناسی ملی

ترویج تفکر موعودگرایی در افق جهانی (با تأکید بر ادیان)

تألیف: حسن ملک محمدی

ویراستار ادبی: حسن طریقت مهربانی

صفحه آرا: مجتبی امینی

نوبت چاپ: اول- ۱۳۹۷

طراح جلد: معاونت پژوهش دانشگاه

ناشر: انتشارات دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۳۵۰-۰۱-۳

قیمت: ۱۲۰۰۰۰ ریال

همه حقوق چاپ و نشر این کتاب محفوظ است.

انتشارات دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی

نشانی انتشارات: تهران. ضلع شمالی بزرگراه شهید بابایی، بعد از اتوبان هنگام،

دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی

نشانی اینترنتی: www.sndu.ac.ir

تلفن ۲۲۹۷۰۳۴۳ - ۰۲۱

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۳
مقدمه.....	۱۹
فصل اول: مبانی نظری و مفاهیم بنیادین	۲۳
۱-۱ موعودگرایی.....	۲۵
۱-۱-۱ ویژگی‌های موعودگرایی.....	۲۷
۱-۱-۲ تاریخچه موعودگرایی.....	۲۹
۲-۱ موعودگرایی در ادیان مختلف.....	۳۳
۱-۲-۱ موعود در کتب هندیان.....	۳۵
۲-۲-۱ موعود در دین یهود.....	۳۸
۳-۲-۱ موعود در اندام مسیحیت.....	۴۱
۴-۲-۱ موعود و موعودگرایی در اندیشه زرتشتیان.....	۴۸
۵-۲-۱ موعودگرایی در اندیشه هندوئیسم.....	۵۱
۶-۲-۱ موعود در اندیشه بودائیسیم.....	۵۳
۷-۲-۱ موعود در اسلام.....	۵۴
فصل دوم: موعودگرایی در عصر کنونی	۶۳
۱-۲ موعودگرایی در جهان معاصر.....	۶۵
۱-۲-۱ مدل افق جهانی.....	۶۶
۲-۲-۱ مفروضات اساسی مدل افق جهانی.....	۶۷
۳-۲-۱ نمایه کلی مدل.....	۷۳
فصل سوم: مدیریت راهبردی	۷۵
۱-۳ مدیریت راهبردی و مدل‌های آن.....	۷۷
۱-۳-۱ تفکر راهبردی.....	۷۷
۲-۳-۱ راهبرد و مدیریت راهبردی.....	۸۰
۳-۳-۱ مکاتب مدیریت راهبردی.....	۸۱
۴-۳-۱ چشم‌انداز.....	۸۴

۸۹	فصل چهارم: راهبردهای موعودگرایی
۹۱	۱-۴ راهبردسازی در میان موعودگرایان
۹۳	۲-۴ راهبردهای مشترک میان ادیان الهی
۹۳	۱-۲-۴ راهبرد ترویج عقیده جهانی به ظهور موعود
۹۴	۲-۲-۴ راهبرد آینده نگری مثبت
۱۰۱	۳-۴ راهبردهای موعودگرایی در ادیان غیر اسلامی
۱۰۲	۱-۳-۴ راهبرد کسب قدرت از مجرای موعودگرایی
۱۰۳	۳-۴ نیروسازی با خطرناک جلوه دادن جریان مهدویت
۱۰۴	۳-۱-۴ برنامه ریزی برای نسل های آینده در جهت ایجاد تنفر در آنان
۱۰۴	۴-۳-۴ مبارزه با موعودگرایی شیعی
۱۰۵	۵-۳-۴ اهداف و مبردهای صهیونیسم مسیحی در خصوص موعودگرایی
۱۰۹	۶-۳-۴ راهبرد بر سر بردارها در قالب نظریه تمدنها
۱۱۰	۷-۳-۴ راهبرد غرب با بهره گیری از ابزار هالیوود
۱۱۱	۴-۴ راهبردهای موعودگرایی و مذهب شیعه
۱۱۲	۱-۴-۴ راهبرد استفاده از دیپلماسی رسانه
۱۱۴	۲-۴-۴ راهبرد تعامل فرهنگ ها در موضع موعودگرایی
۱۱۶	۳-۴-۴ راهبرد اندیشه ورز با هدف زمینه سازی برای تبلیغی ترویج تفکر موعودگرایی
۱۱۸	۴-۴-۴ راهبرد معرفی جهانی موعود شیعه و اسلام
۱۱۹	۵-۴-۴ راهبرد تقرب بین مذاهب و ادیان موعودگرا
۱۲۰	۶-۴-۴ راهبرد مبارزه با مدعیان دروغین
۱۲۱	۷-۴-۴ راهبرد مبارزه با اسلام هراسی غرب
۱۲۳	۸-۴-۴ راهبرد مبارزه با توطئه های استکبار در دشمنی با ترویج تفکر موعودگرایی شیعی
۱۲۴	۵-۴ نقاط قوت و ضعف، چالش ها و فرصتهای راهبردهای موعودگرایی
۱۲۶	۱-۵-۴ قوت ها
۱۲۶	۲-۵-۴ ضعف ها
۱۲۷	۳-۵-۴ فرصت ها
۱۲۸	۴-۵-۴ تهدیدها

فصل پنجم: سخن پایانی ۱۳۱

۱-۵ تبیین راهبردهای کلان ترویج موعودگرایی با جذابیت‌های بالا ۱۳۵

۱-۱-۵ تلاش برای عمق بخشی به معارف موعودگرایی و به روز نمودن متون مربوط به آن ۱۳۷

۲-۱-۵ گسترش وحدت امت اسلامی ۱۳۸

۳-۱-۵ تقریب بین مذاهب و ادیان موعودگرا ۱۴۱

۴-۱-۵ گسترش عقیده ی جهانی به ظهور موعود ۱۴۲

۵-۱-۵ معرفی جهانی موعود شیعه و اسلام ۱۴۶

۲-۵ پیشنهادات ۱۴۸

فهرست منابع ۱۴۹

www.ketab.ir

پیشگفتار

قال الله تعالى في كتابه:

«هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ»^۱

«او کسی است که رسولش را با هدایت و آیین حق فرستاد تا آن را بر همه آیین‌ها غالب گرداند، هر چند مشرکان کراهت داشته باشند».

«وَتُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضِعُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلُكُمُ الْوَارِثِينَ»^۲

«و ما راده کرده‌ایم بر کسانی که در زمین به ضعف و زبونی کشیده شدند، منت گذاریم و آنان را پیشوایان و وارثان (روی زمین) قرار دهیم».

«وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ لَا يُمَكِّنُ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ»^۳

«خداوند به کسانی از شما که ایمان آورده‌اند و کارهای شایسته کرده‌اند وعده داد که در روی زمین جانشین دیگرانشان کنند. همچنان که مردمی را که پیش از آنها بودند جانشین دیگران کرد؛ و دینشان را به خود برایشان پسندیده است - استوار سازد؛ و وحشتشان را به ایمنی بدل کند. مرا می‌پرستند و هیچ چیزی را با من شریک نمی‌کنند و آنها که از این پس ناسپاسی کنند، نافرمان‌اند».

۱. صف، آیه ۹

۲. قصص، آیه ۵

۳. نور، آیه ۵۵

مسئله ظهور حضرت مهدی (عج) در آخرالزمان و پایان دادن به ظلم و ستم، از مسائل اساسی اسلام و ادیان است و تقریباً تمامی ادیان و مذاهب موجود در جهان، وقوع قطعی ظهور موعود را خبر داده‌اند.

براساس تعالیم انبیاء (علیهم‌السلام) و نویدهای کتب آسمانی، باوجود عوامل بدبینی بی‌شماری که نسبت به آینده بشر در جهان وجود دارد، اوضاع کنونی جهان قابل دوام نیست و دیر یا زود گردونه زمان به نفع محرومان خواهد چرخید و چهره جهان دگرگون خواهد شد و مفاسد اجتماعی و کشمکش‌های کنونی جای خود را به آرامش و امنیت خواهد داد. نگاهی کوتاه به کتب‌های مذهبی ادیان به خوبی نشان می‌دهد که وقتی جهان دچار فتنه و آشوب گردد و آتش ظلم و ستم بر سر همه جهان را فراگیرد و جنگ‌های خانمان‌سوز جهان را به ستوه آورد و زمامداران جهان از اداره امور کشورها عاجز و ناتوان گردند و چاره‌ای نیابند، در چنین موقعیت حساس و بحرانی یک مصلح بزرگ جهانی، با اتکا به قدرت لایزال الهی قیام خواهد کرد و به یک اصلاح عمومی در تمام جهان دست خواهد زد و زورگویان، عالم را سر جای خود خواهد نشاند و به همه رنج‌های بشریت خاتمه خواهد داد.

«موعود»، «منجی» و «مهدویت» مفاهیم از بسامندی هستند که ریشه تاریخی دارند. نویدهای مربوط به مصلح بزرگ جهانی و بعثت ظهور حضرت مهدی (عج) را علاوه بر قرآن مجید، تمام کتب ادیان و مذاهب مانند باسک، پاتیکال، کاشفات یوحنا، لاهوتی، دانیال نبی (عج)، انجیل متی، انجیل لوقا، انجیل مرقس، کتاب‌ها و الواح تأیید می‌کنند و آن را یک عقیده عمومی مشترک بین همه امت‌ها و ملت‌ها می‌دانند.

ادیان الهی خصلتی جهانی دارند و به دلیل وحدت ذاتی، پیام ادیان برای همه انسان‌ها مشترک و تنوعی که در ادیان آسمانی مشهود است به دلیل تنوع در محتوا و پیام نبوده بلکه این تفاوت در ویژگی‌های عصر آنها است. پیام الهی واحد است، «إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ»^۱ و در نتیجه مخاطب آن نیز تمام انسان‌ها هستند. ازاین‌رو جهانی‌شدن حقیقی، به سرزمین یا قوم و نژاد خاصی تعلق ندارد و تدبیر الهی برای تمامی انسان‌ها است و

گستره‌ای جهانی دارد (لک، ۱۳۸۴). موعودگرایی که در همه ادیان و تمدن‌های کهن نیز به چشم می‌خورد، به‌عنوان انگاره‌ای مذهبی و فراملی به‌شدت انگیزه و رسالت جهانی‌شدن را دارد و در جایگاه یک حقیقت مشترک بین ادیان «از ادیان توحیدی گرفته تا ادیان غیرتوحیدی» به‌دلیل وجود مفاهیم مشترک نظیر «نجات بشر» از قابلیت ایجاد تعاملی مناسب در میان تمام جوامع برخوردار است. در همین راستا یکی از موضوعات اساسی در موضوع «ترویج تفکر موعودگرایی»، «شناخت دیدگاه ادیان توحیدی و غیرتوحیدی» است که می‌بایست ابعاد گوناگون آن بررسی و تبیین گردد.

یکی از دیدگاه‌هایی که دنیای امروز آن را تجربه می‌کند، جهانی‌شدن است که هم به‌صورت یک‌روند و هم به‌صورت یک پروژۀ تعریف‌شده است. برخی از صاحب‌نظران معتقدند با افزایش، توسعه و پیشرفت ابزارهای ارتباطات و رسانه‌های جمعی که تعاملات بشری با سرعت و سهولت بیشتری صورت می‌گیرد، مرز بین دولت‌ها به‌طور فزاینده کمرنگ‌تر شده و حاکمیت آنها تحت تأثیر بازیگران غیردولتی به چالش کشیده شده است. به‌طور کلی باید اذعان نمود که دنیا به مکان واحد و کوچکی تبدیل شده است و اخبار کوچک‌ترین مسئله در گوشه‌ای از جهان بلافاصله در نقاط مختلف دنیا منتشر می‌شود. در جهان به‌هم‌تنیده کنونی، کشورها همچون شبکه‌ای عظیم به یکدیگر متصل شده‌اند و گسترش شبکه جهانی اینترنت نیز به این روند بسیار کمک کرده است تا فرهنگ جهانی واحدی شکل گیرد (گل محمدی، ۱۳۹۳).

در مقابل عده‌ای نیز بر این باورند که جهانی‌شدن طرحی است که کشورهای پیشرفته به اجرا درآورده‌اند تا به چپاول هر چه بیشتر کشورهای در حال توسعه و توسعه‌نیافته بپردازند. به اعتقاد آنها، جهانی‌شدن تنها به ضرر کشورهای جهان سوم خواهد بود زیرا با از بین رفتن مرزهای حاکمیت و کنترل دولت‌ها بر قوانین تعرفه و گمرک، اقتصاد این کشورها از هم فرو خواهد پاشید و آنها محکوم به اجرای قوانین کشورهای پیشرفته خواهند بود. به اعتقاد گروهی دیگر از اندیشمندان کشورهای پیشرفته و استعمارگر، پیامدهای منفی جهانی‌شدن به بعد اقتصادی محدود نمی‌شود و

کشورهای امپریالیستی سعی می‌کنند که فرهنگ خود را بر کشورهای دیگر تحمیل کنند. مثلاً ایالات متحده در قالب فیلم‌های هالیوودی سعی می‌کند تا فرهنگ مصرف و الگوی زندگی آمریکایی را در سطح جهان گسترش دهد تا آنجا که برخی جهانی‌شدن را برابر با آمریکایی شدن می‌دانند. ترویج الگوهای سیاسی و حکومتی تحت لوای دموکراسی و ارزش‌های لیبرالی عامل دیگری است که در تضعیف حاکمیت کشورهای جهان سوم نقش داشته است. کشورهای غربی با تبلیغ این نظام حکومتی سعی دارند تا شکل حکمتی همه کشورهای جهان (به‌ویژه کشورهای آسیای جنوب غربی) را مطابق با الگوی خود درآورده و در این مسیر از هیچ اقدامی فروگذار نمی‌کنند؛ بنابراین، جهانی‌شدن با سرعت روزافزونی ساختار حکومتی کشورهای ضعیف‌تر را متزلزل ساخته و این روند تنها به سود کشورهای پیشرفته است (رئیندی، ۱۳۸۶).

چنانچه بشریت، عقلانی‌فرد و لیبرال فکری، فرهنگی و عقیدتی جهان، بزرگان ادیان و مذاهب گوناگون، موضوع «جهانی‌شدن» «جهانی‌سازی» را به‌طور کلی پذیرفته باشند - صرف‌نظر از دیدگاه مکاتب مادی‌نم که این پدیده را ناشی از رشد و توسعه و یا پیشرفت فناوری اطلاعات و ارتباطات و در نتیجه حوزه تعامل جوامع می‌دانند - بدون شک می‌توان گفت که ناگزیر، وجود یک «رهبر جهانی» را هم ضروری دانسته و وجود «موعود جهانی» مدنظر ادیان الهی را نیز باید بپذیرند، زیرا نمی‌توان با وجود تصور یک رهبر و منجی و موعود جهانی، جهان را آرمانی، پیشرفته و مطلوب به حساب آورد.

واژه «جهانی‌سازی» در گذشته به‌عنوان یک اصطلاح جدی و جان‌فراشه علمی، کمتر مورد توجه و کاربرد بود و به‌طور عمده از اواسط دهه ۱۹۸۰ به‌عنوان یک اصطلاح علمی، مورد استفاده قرار گرفت.

«پل سونیزی» (۱۹۸۱) می‌گوید جهانی‌شدن، یک وضعیت یا یک پدیده (نوظهور) نیست؛ بلکه یک‌روند است که برای مدتی بسیار طولانی، جریان داشته است. در واقع از زمانی که سرمایه‌داری، به‌عنوان یک شکل قابل دوام جامعه انسانی، پا به جهان گذاشت؛ یعنی از چهار یا پنج سده پیش تاکنون، جهانی‌شدن هم جریان داشته است (سونیزی، ۱۳۸۰: ۷).

جهانی سازی و یا به تعبیری «جهانی شدن» باینکه در ابتدا از اقتصاد شروع شد و مهم ترین مشخصه آن نیز اقتصادی بود و باراکلو نیز استدلال می کند که این تحول را باید اقتصادی دانست نه سیاسی و یا فرهنگی؛ اما بعدها به سمت فرهنگ و سیاست نیز کشیده شد و دیدگاه ها و چشم اندازهای مختلفی را در این زمینه ایجاد کرد (رابرتسون، ۱۳۹۳).

«جیمز. ان. روزنها» در تعریف جهانی شدن می گوید: «روندی نو که فعالیت ها و امور مهم را از خاستگاه های ملی قدرت، به عنوان پایه های دیرینه حیات اقتصادی، سیاسی و اجتماعی، فراتر می برد» (جیمز. ان. روزنها، ۱۳۷۸: ۱۰۲۲).

در تعریفی دیگر آمده است: «جهانی شدن، تشدید روابط اجتماعی در سرتاسر جهان که مکان های دور از هم را حتماً به هم مرتبط می سازد که اتفاقات هر محل، زاده حوادثی است که کیلومترها دورتر، به وقوع می پیوندد و برعکس» (معمدنژاد، ۱۳۸۰).

نظریه رابرتسون نیز به تشریح جهانی شدن معروف شده است. جهانی شدن به عنوان یک فرآیند اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی در جهان معاصر، مفاهیم مختلفی را در برمی گیرد که مهمترین آنها عبارت اند از: جهانی شدن سرمایه داری غرب، تقسیم کار جهانی، غربی شدن جهان و همگانی شدن برخی الگوها و مصرفی مانند کوکاکولا و لباس جین است. از نظر رابرتسون معنای جهانی شدن عبارت است از درهم فشردن جهان و تبدیل آن به مکان واحد؛ جهانی شدن گرچه به معنای یگانه شدن جهان است اما یگانه شدن را نباید با دو مفهوم وحدت و ادغام، اشتباه کرد (رابرتسون، ۱۳۹۳).

در این راستا، عبارات و مفاهیمی مانند جهانی گرایی، جهانی بود، جهان گستری، جهانی سازی، دهکده جهانی، نظم نوین جهانی، جهان واحد، جهان رهبرنده جهان شمولی، اتحاد بزرگ، سامان جهانی، جهان وطنی، همگرایی فرهنگی جهانی، نجات کره زمین، جهانی کردن، صحنه جهانی و... مطرح شده است.

تحقق ایده ترویج موعودگرایی در جامعه بر پایه مبانی فکری و فلسفی و مهم تر از آن بر مبنای شرع، عقل و بر اساس پایه های اعتقادی امت اسلام و شیعیان اهل بیت (علیهم السلام)، منوط به ارکان و ساختاری مناسب است که اهم آنها عبارت اند از: حاکمیت خداوند

سبحان، امامت و رهبری، امت واحده و قانون واحد. البته فقدان راهبرد مدون و منسجم مروج تفکر موعودگرایی در چارچوب اسلام ناب محمدی (ﷺ) برگرفته از یک تحقیق جامع و نظام‌مند، محسوس به نظر می‌رسد. همین امر محقق را مجاب نمود تا در این عرصه با تبیین و بررسی دیدگاه ادیان الهی (اسلام، مسیحیت، یهود و زرتشت) و غیرالهی منتخب با التزام به اصل «موعودگرایی» و همچنین «تبیین اندیشه شیعی با محوریت جهانی تفکر موعودگرایی» و تعیین نقاط مرجع راهبردی با رویکرد موعود محوری و تحلیل عوامل محیطی داخلی و خارجی به ارائه راهبردهای ترویج تفکر موعودگرایی بپردازد؛ بنابراین در ضمن این کتاب عبارت است از اینکه چگونه می‌توان به راهبردهای ترویج تفکر موعودگرایی بر اساس تأکیدات ادیان الهی و غیرالهی منتخب، دست یافت به نحوی که پاسخگوی نیاز بشریت به انتظار، منجی عالم و تحقق حکومت مهدوی در گستره جهانی باشد. «راهبردهای ترویج تفکر موعودگرایی» که موضوع این کتاب است با سه مقوله «عدالت»، «آینده» و «پایان جهان» پیوند یافته و از یکدیگر جدایی ناپذیرند زیرا با استناد به قرآن کریم آینده بشریت با امام و رهبر حضرت مهدی (عج) رقم خواهد خورد.

خدای متعال در قرآن کریم می‌فرماید: «لَتَرِيكَ أَنْ تُمَنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ»^۱ (ما اراده کردیم تا بر مستضعفان زمین نعمت بخشیم و آنان را پیشوایان زمین قرار دهیم).

براساس تفسیری که مفسرانی مانند علامه طباطبایی از این آیه شریفه دارند، این وعده الهی با ظهور و قیام حضرت مهدی (عج) محقق خواهد شد؛ یعنی این جهان، آینده‌ای همراه با معنویت و عدالت و پیشرفت و آرامش خواهد بود و این شرایط با پایان جهان ادامه خواهد یافت.